

Røða P. M. Dams

við 1. viðgerð av sosiallógunum

Tey 4 lógaruppskotini, ið eru til viðgerðar, eru:

A: Lóg fyri Føroyar um avlamspensjón.

B: Lóg um broyting av lóg fyri Føroyar um folkapensjón.

C: Lóg um broyting av lóg fyri Føroyar um almenna forðing.

D: Lóg um broyting av lóg fyri Føroyar um barnastudning til einsamallar forsyrgjarar.

Felags fyri broytingar, ið eru skotnar upp við fólka- og avlamspensjón, er:

a) at Fyri Føroyar koma í gildi somu studningshæddir (satsir) fyri fólka-avlams- og einkjupensjón, ið eru galdandi í Danmark, tað vil siga, at við hesum lógarbroytingum hendur ein javnvá við ta donsku lóggávuna, ið er framd seinasta tvínni árin, sum tann føroyska fólka- og avlamspensjónarlógin hevur verið í gildi. Hækkingin fer fram í trimum stigum:

1. april 1962, tann 1. oktober 1962 og 1. april 1963.

1. april 1963 skuldu so stutt studningshæddirnar verið líka stórar sum alla aðrasta í Danmark.

b) at fyri uttan ta vanliga hækkingina av pensjónum verða settar í gildi lagaligari frádráttarreglur fyri persónar, ið vegna egnu inntøku hava lækkaða pensjón.

c) at barnatilleggin til avlams- og fólka pensjónistar verða lækkað munandi, um 50 % hægri í mun til núverandi barnapening. Hin fulla hækkingin í hesum firi vil kortini fyrst verða frá 1. april 1964. Haraftir verður inntøkuarkið fyri fullu bartatilleggunum lækkað.

d) at tey sokallaðu »værdigheðsbetingelser« fyri at fáa pensjón verða at detta burtur, tað vil siga, at persónar, sum hava livað í oyðulusemi ikki longur verða fyri sýting av pensjón.

e) at tað er hildið rimuligt, at pensjónistar, ið nú hava fingið eina sámliga inntøku verða fyri somu reglum sum aðrir skattaborgarar, at eftirstóður í kommunu- og lógtings-skatti verða eftirlidnir í fólka- og avlamspensjónini.

f) at hin fali peningurin (ráðighedsbeløbet) til at veita eykastuðul ella persónlig tilleg til persónar, ið eru serliga illa stillaðir, verður lækkaður frá 4½ pst. til 5 pst. av tí goldna grundpeninginum.

Tær týðningarmestu broytingarnar í teimum einstøku lógaruppskotunum eru annars:

Avlamspensjónarlógin fyri Føroyar.

Her er talan um eina heilt nýggja lóg við tað at broytingarnar vóru so stórar í mun til hina galdandi lóggávuna. Tað nýggja í lógini víðvíkir mest arbeidinum, ið liggur hjá Føroya vanlukkutrygging, t. v. s. spurninginum um treytnirnar fyri at fáa avlamspensjón og tey ymsku tilleggið eins og stuðulin, ið annars kann verða veittur av føroysku avlams-tryggingarpeninginum til venjingar og til at lera persónar, ið ikki á vanligan hátt kunnu taka lut í vinnulivinum.

Hesar treytnir eru:

1) Treytnirnar fyri at verða roknaður millum avlamsfólk verða gjordar smidligari soleiðis, at menn ikki sum verið hevur eru strangliga bundnir til ásetingarnar um, at fáa avlamspensjón má hava mist 2/3 av evnum sínum at taka lut í

arbeiðinum, hann vanliga fekst við, tá ið hann var raskur.

2) Hjálparloysistilleggið, ið hevur verið, verður avloyst av studningspeningi fyri rokt og hjálp soleiðis, at stuðlin í studninginum kann vera ymsk eftir hvussu avlamslagið er — og stuðulin til tey, ið eru illa avlamin vil gerast munandi hægri. Blind vilja altíð fáa jættað hjálpartilleggið.

3) Tað er í lógaruppskotinum gjørt møguligt, at stuðul eisini verður veittur til ansingar og rektar av persónum, ið vegna egið arbeiði ella egna innlugu ikki eiga rætt til avlamspensjón, men sum kortini treingja til stuðuga hjálp frá øðrum.

4) Ein týðningarmikil nýskapin er við komin av reglunum um revalidering av fyriskipanunum. Higar til hevur stuðulin verið treytaður av, at hjálparfyriskipanin hevur havt týðning fyri at kunna taka lut í vinnulivinum. Nú vilja avlamsfólkini kunna fáa »bandagur«, hoyrapparar, sjúkrastólar, o. t. bert ein við hesum lutum kann minka avlamin, og her er ikki talan um nakað ellismark. Hesar broytingar tyða, at nú kann t. d. verða jættað húsmóður hoyrapparar og persónum, ið hava verið avlamin frá føðini, sjúkrastólar. Afturat hesum hjálpartiltekum er møguleikin at fáa hjálp til upplæring og útbúgving viðkaður. Í samband við hesi viðtæking er gloppað fyri møguleika at fáa tilskot til rakstur av stovnum, ið upplera avlamsfólk, og kann verða veitt styðjan av heimaarbeiði hjá teimum, ið hava sín evni at luttaka í vinnulivinum á vanligan hátt skerd (arbeidsfjotrad).

Sum lið í hesum royndum at fáa arbeiðsfjotrad aftur í arbeiði er sett tað, at avlamspensjón ikki kann vera veitt honum, ið hevur møguleika við serligari hjálp, upplæring o. o. at koma í varandi arbeiði, sum gevur eina inntøku, ið liggur oman fyri markið ella inntøkutreytina fyri at fáa avlamspening.

5) Tað er ikki longur eftir hesi lóg ein treyt fyri at fáa avlamspensjón at vera limur í einum sjúkrakassa. Hervið kunnu persónar, sum eru føddir avlams, og sum slíkir ikki kunnu koma í sjúkrakassa, fáa avlamspensjón, tá ið tey eru 15 ár. Tað er at merkja, at vaksnar persónar ikki sum ein fylgja av hesum reglum kunnu strika seg úr sjúkrakassanum. Tað er tvørturimóti ein treyt fyri at hava rættin til avlamspensjón, at viðkomandi søkir at koma í sjúkakassa ella verður verandi í sjúkakassa, um hann annars lukar treytnirnar fyri at kunna vera í sjúkakassa.

6) Tá ið tað ikki longur er treyt at vera í sjúkakassa verður skotið upp á, at tann av sjúkakassanum higartil kravda avlamspremia verður avloyst av einum avlamspensjónargjaldi eins og vit nú hava folkapensjónargjaldið. Avlamsgjaldið verður ¼ % av folkapensjónargjaldinum ella ¼ % av lógtingsskattaintøkuni.

7) Av tí at rætturin til avlamspensjón ikki longur er treytaður av limaskapi í sjúkakassa er sett regla fyri, at tann, ið skal eiga rætt til pensjón, vanliga skal hava verið búgandi í ríkinum 1 ár, áðrenn umsóknina um avlamspensjón.

Lógaruppskotið um broyting av lógini um folkapensjón til Føroyingar.

1) Reglurnar um eina ávísu búið í ríkinum fyri at fáa folkapensjón verður broytt soleiðis, at tíðin verður stutt frá 5 árum til 1 ár.

2) Lummapeningurin til pensjónistar á ellisheimum verður lækkaður frá kr. 31 til kr. 51 um mánaðin. Henda hækking kemur í gildi frá 1. april 1962.

Lógaruppskot um broyting í lógini fyri Føroyar um almenna forðing.

1) Møguleikin at fáa einkjupensjón verður viðkaður. Higar til hava kvinnur uttan bága bert kunna fingið einkjupening, um tær eru vorðnar einkjur aftaná at tær eru vorðnar 55 ára gamlar.

Eftir uppskotinum vilja kvinnur, ið eru vorðnar einkjur aftaná 45 ára aldurin fáa einkjupensjón, tá ið tær hava fylt 55 ár.

2) Tað er ein linn í undantaksverðini.

Í serligum tilfellum kann verða jættað einkjupensjón og pensjón til aðrar einsamallar kvinnur longu frá teirra 50. ári.

3) Aldursmarkið fyri atgöngd til einkju hjálp fyri barnleysar kvinnur verður lækkað frá 50 til 45 ár.

4) Foreldur við inntøkum yvir eitt ávíst mark hava higartil verið noyð at goldið eina peningahædd fyri børn undir 18 ár, ið eru komin undir forðing, t. v. s. deyv, ands-

veik, blind o. t. Henda skylda er burtur döttin í nýggja uppskotið.

5) Og so til síðst verða ásetingarnar um kronisk sjúk at detta burtur, tí hesi menniskjuni — sum ikki eru í sjúkakassa — eru vorðin rættinda til avlamspensjón.

Lógaruppskot um broyting í lóg fyri Føroyar um barnapening til einsamallar forsyrgjarar.

1) »Bidrage« — barnapeningur til børn hjá einkjum og einkjumonnum og »bidrage« sum forskotsliga verður goldið av politimestaranum, verður lækkað við 50 %. Broytingarnar eru tær somu sum tær, ið eru gjordar í uppskotið um broyting av avlams- og folkapensjónarlógini viðvíkjandi barnatilleggi. Henda broyting av einkjubarnapeninginum verður fult ígjøgnumförd 1. april 1964.

2) Inntøkuarkið fyri rættin at fáa goldið nevndu »bidrage« barnapening verður lækkað frá 5.540 kr. til ca. 10.800 kr.

3) »Bidraget« — peningurin — til einkjumannaborn hevur higartil verið eitt sindur lægri enn til børn hjá einkjum. Men nú er hesin munur strikaður og einkjuborn og einkjumannaborn fáa líka.

4) »Bidrogin« og inntøkuarkið vilja verða »prisregulerað« eftir somu reglum sum eru galdandi fyri fólka- og avlamspensjónistar.

Trupulleikar viðv. skipabygging

Gamalt orð sigur, at trupulleikar eru til fyri at yvirvinna.

Hatta gamla orð hava allir sosialdemokratar hildið í æru, og vit føroysku javnaðarmenn setla eisini í framtíðini at halda fram á somu leið fylgjandi góðum gomlum síðum.

Andstöðuflokkar hava heilt aðra áskoðan. Teir gniggja sær í lógvarnar og gleða seg hvørja ferð ið núsitandi landsstýri kemur út í trupulleikar, tí tað ber til at vóna, at landsstýrið ikki kann vinna á trupulleikunum og verður noygt at leggja frá sær.

Skuldi nakað tilíkt hent, so høvdu andstöðuflokkar havt lætt spæl við gallrøpum um, at landsstýrið er koyrt fast — alt er farið í sor o. s. fr.

Vit siggja t. d., hvussu »Dagblaðið« hin 1. í hesum mánaða leggur upp til stórpropaganda um tað kursfallið, sum kom fyrst stuttum.

Hesi ljóð av gleði er vert at leggja merki til í »Dagbl.«: »Hetta kursfallið er ikonið av donskum figgarpolitikki, sum miðar ímóti at bremsa donskum i-leggingum samstundis sum vit hava brúk fyri enn størri íleggingum.« Altso skuldi »Dagblaðsins« tábulgus lesarar fáa ta fatan, at Danir eru úti eftir at bremsa og harvið minka um stuðulin til føroyska skipabygging.

Tibetur eru ikki allir lesarar so tápuligir, at teir lata »Dagblaðið« bílla sær tilíkt inn. Øll vitug fólk vita, at teir, ið eiga pening og spekulera í keypi av obligatiónum og partabrovum vilja keypa obligatiónir í niðurgangandi tíðum men ongvi heldur keypa partabrov í uppgangandi tíðum. Við øðrum orðum er kursvirið á obligatiónum uppgangandi, tá ið onnur virði minka, og niðurgangandi vegna tess, at onnur virði ganga upp. Hetta er tað, sum hendur nú í lotuni. Øll partabrov vaksa í virði dag frá degi, og tí vil eingin keypa obligatiónir til parikurs — men kanska til ein nógv lægri kurs.

Blástjóri »Dagblaðsins« og hansara

hjálparmenn eru neyvan so tápuligir, at teir ikki vita, at hetta er veruleiki — nei, teir skriva ikki tilíkt at býtleika, men einans tí at teir halda, at fjöldin er meira og minni so tápulig, at stórir part um av fjóðini trý øllum, sum onkur finnur uppá at mála á pappir.

At undirritað heitti á Johan Nielsen fólkatingsmann um at tala við okkara donsku partamenn um at hjálpa okkum úr hesum trupulleikum, var ikki av tí orsök, sum »Dagblaðið« førir fram við fylgjandi orðum: »Tað mest ótrúliga er, at teir somu ríkisráðsmyndugleikar, sum hava dýrkað føroyska skipabygging, danskir stjórnarmyndugleikar, verða við til at bota tann skaða, teir hava gjørt.«

Aðru hvørja løtu fortelja andstöðumenn og blóð, at vit drukna í donskum peningi, at Danir vilja keypa okkum við donskum peningi, og so aftur aðra løtu siga teir, at Danir vilja onki lata til Føroyar — drepa okkum í hungri, forða okkum at fáa skip, sum nú t. d. »Dagblaðið« sigur, at danskir politikkarar miðar ímóti at bremsa donskum íleggingum samstundis sum vit hava brúk fyri enn størri íleggingum.

At hugsa sær, at Danir vilja bremsa, so at minst møguligt av donskum peningi kemur Føroyingum til hjálpar, nú vit treingja til nógvan pening til endurnýggjan av okkara fiskiflota, er ein ljót hugsan, og tilíkt átti ikki verið sagt og hvaðna minni skrivað, tí slík skríving kann einans skaða og tarna og forða øllum framburði í Føroyum.

Hava Danir tarnað ella forðað føroyskum framburði, so er hetta als ikki gjørt við vilja, og sjálvandi vilja teir hjálpa okkum at yvirvinna allar slíkar trupulleikar. Tað skilja øll reinfor og rethugsandi menniskjur her á landi.

J. H. Danbjørg

STÓRTINGSVAL verður í Noregi mána dagin. Arbeðaraflokkurin hevur 79 tinglimir av teim 150. Reint fleirtal, sum teir vænta sær at kunna halda.